

на території великого підприємства за участі великої кількості осіб. Уповноваженим особам (складу слідчо-оперативної групи) необхідно в таких випадках обирати найбільш широкі межі огляду та проводити його концентричним методом, адже чіткий центр місця події визначити вкрай складно.

Отримана під час огляду місця події інформація дозволить уповноваженим особам спланувати подальші дії: визначитися з кількістю об'єктів для огляду, кількістю слідчих, оперативних працівників, експертів і спеціалістів, використання необхідної техніки, пошукових приладів та ін. [4, с. 47].

Підбиваючи підсумок, зазначимо, що правильна організація проведення огляду місця події має досить важливе значення для досягнення оптимальних результатів розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку. Зокрема, для вилучення доказів уповноважена особа повинна задіяти окремі категорії осіб: працівників патрульної поліції за погодженням з їх безпосереднім керівництвом (для забезпечення збереження доказів до приїзду слідчо-оперативної групи, охорони місця події, а також пошуку можливих її очевидців); експертів НДЕКЦ відповідних областей (для найбільш ефективного виявлення та вилучення слідів використання вогнепальної зброї, вибухових пристроїв та боєприпасів); спеціалістів різного профілю (для виявлення іншої важливої інформації).

1. Антонюк О. А. Методика розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку: наукові та праксеологічні засади : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 384 с.

2. Антонюк О. А. Проведення огляду місця події при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку: напрями удосконалення. *Юридична наука*. 2020. № 9. С. 190–196.

3. Борідько О. А., Парасочкіна К. В., Пономаренко Г. О. Тактика слідчих оглядів : навч. посіб. Херсон : Видавець Чуєв С. М., 2006. 72 с.

4. Єфімов М. М. Розслідування злочинів проти громадського порядку та моральності : навч. посіб. 2-е вид., допов. і перероб. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с.

5. Лісняк А. І. Криміналістична характеристика та особливості розслідування масових заворушень : дис. ... д-ра філософії (081 – Право). Дніпро, 2021. 228 с.

6. Справа № 615/207/21. Архів Валківського районного суду Харківської обл., 2021 р.

Оксана ЛУЧКО

викладач Державної установи
«Криворізька академія патрульної
поліції» (м. Кривий Ріг
Дніпропетровської обл., Україна),
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Відповідно до ст. 29 Кримінального процесуального кодексу України (далі-КПК України), кримінальне провадження здійснюється державною мовою. Учасники кримінального провадження, які не знають чи недостатньо знають державну мову мають право давати показання та заявляти клопотання рідною мовою, а в разі потреби користуватися послугами перекладача [1]. Перекладач не лише сприяє подоланню мовного бар'єру між сторонами кримінального провадження та є гарантом дотримання однієї із засад кримінального провадження – мови, якою воно здійснюється, а сприяє розумінню та усвідомленню всього обсягу прав, визначених КПК України певним учасником кримінального провадження, та можливості їх реалізації.

Незважаючи на поширеність випадків, коли одна із сторін кримінального провадження є такою, що не розуміє державну мову і потребує залучення перекладача, у практичній діяльності існують певні складнощі під час реалізації цієї норми. Такі труднощі зумовлені прогалинами нормативно-правових актів, що регулюють це питання, зокрема щодо їх пошуку, порядку залучення, вимог до рівня компетентності тощо.

Процесуальний порядок залучення перекладача у кримінальному провадженні

закріпленій у ст. 68 КПК України. Єдиною вимогою, що висувається до такого учасника кримінального провадження, є перевірка його особи та компетентності, однак критерії такої компетентності не визначені [1].

У теорії криміналістики та кримінального процесу по-різному підходять до питання, яким чином необхідно перевіряти рівень компетентності перекладача і чи потрібно для його підтвердження подавати певні документи.

О. В. Мархевка вважає, що для допуску певної особи як перекладача не потрібно підтвердження рівня його знання мови спеціальними дипломами [2, с. 395]. О. П. Кучинська не акцентує на документах, які необхідно надавати на підтвердження компетентності перекладача, однак виділяє серед вимог до перекладача обов'язок знати не лише мову учасника процесу, який потребує перекладу, а й державну мову [3, с. 139].

Іншу позицію підтримує Т. М. Кузик, який вважає, що в ролі перекладача у кримінальному провадженні повинні брати участь лише особи, які сертифіковані Міністерством юстиції України та внесені до Реєстру судових перекладачів. Сертифікація судових перекладачів є умовою їх компетентності» [4, с. 15]. Про обов'язок подати документи на підтвердження кваліфікації говорить і В. С. Березняк [5, с. 413].

За судовою практикою компетентність перекладача підтверджується копією диплома про кваліфікацію філолога, викладача певної мови [6]. Або ж для здійснення перекладу загальнопоширених в місцевості розгляду справи мовами судді залучають відповідних філологів – вчителів загальноосвітніх навчальних закладів або викладачів закладів вищої освіти шляхом направлення листів керівникам цих закладів із проханням направити в судове засідання відповідного філолога або в телефонному режимі з керівником цього закладу, або іноді ухвалою (постановою) суду про направлення перекладача до суду [7].

З урахуванням наукових позицій щодо цього вважаємо, що все ж для того, щоб особа була долучена до кримінального провадження як перекладач, не достатньо лише знання певної мови. Його компетентність має бути підтверджена певним документом, яким може бути диплом про отримання кваліфікації філолога з певної мови або сертифікат відповідності перекладача. Окрім того, особа має мати певний стаж у відповідній галузі, що підкріплюється відповідними документами (це може бути витяг з трудової книжки, довідки з місця роботи тощо).

Така позиція узгоджується і з узагальненням пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2015 року, в якому Суд зауважив, що «з огляду на необхідність забезпечення реальності та ефективності права, гарантованого п. 3 (е) ст. 6 Конвенції, обов'язок компетентних органів не обмежується призначенням перекладача, а у випадку попередження їх за конкретних обставин може також розширюватися, включно з встановленням певного контролю за належною якістю перекладу (пункти 33 і 36 рішення від 30 травня 1980 по справі «Артико проти Італії») [8].

Визначивши вимоги, якими має володіти перекладач для того щоб його можна було долучити до участі у кримінальному провадженні, у практичній діяльності виникають труднощі з пошуком такого перекладача.

Для здійснення пошуку перекладача можна використовувати довідково-інформаційний реєстр перекладачів (далі – Реєстр перекладачів). Правовою основою діяльності такого Реєстру перекладачів є Порядок ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 березня 2013 року № 228[9]. Супроводження Реєстру перекладачів здійснює його володілець – Державна міграційна служба України, яка здійснює і супроводження цього Реєстру.

З узагальнення практики застосування судами інформації з цього реєстру, на практиці Реєстр перекладачів судами фактично не використовується, в цьому Реєстрі не завжди є інформація про перекладача, який знає й розуміє ту мову, якою володіє чи розуміє та особа, для якої необхідно залучити такого перекладача, особливо це викликає труднощі в разі пошуку перекладача з мови, яку не викладають в школах чи закладах вищої освіти.

Крім того, з наявної інформації в Реєстрі перекладачів не можна визначити відповідність перекладача критеріям фахівця, а саме чи достатній він має рівень розуміння тієї чи іншої мови, зважаючи на специфіку юридичної термінології, що має важливе значення під час здійснення кваліфікованого перекладу [9].

У доктрині кримінального процесу одним із варіантів вирішення вказаної проблеми є створення центрів з надання допомоги перекладачів або принаймні формування таких центрів на базі (або окремо) вже наявних обласних центрів з надання вторинної правової допомоги,

які б могли забезпечити участь кваліфікованих фахівців – перекладачів у випадках, коли перекладач відповідно до положень КПК України та Кодексу України про адміністративні правопорушення залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення перекладу чи участі перекладача під час досудового розслідування чи в судовому засіданні. Зокрема, про це наголошують Я. С. Остапенко, В. В. Рогальська [10–11].

Підсумовуючи вище, зауважимо, що інститут перекладачів у кримінальному провадженні має неабияке значення для забезпечення фундаментальних засад кримінального процесу. Незважаючи на постійне оновлення та удосконалення норм КПК України, в частині нормативного забезпечення діяльності перекладача, закон потребує подальшого доопрацювання. Зокрема, потребує законодавчого визначення вимог до перекладача: підтвердження кваліфікації певним документом, яким може бути диплом про отримання кваліфікації філолога з певної мови або сертифікат відповідності перекладача; наявність стажу у відповідній галузі, що підкріплюється відповідними документами (це може бути витяг з трудової книжки, довідки з місця роботи тощо). Окрім того, є нагальна потреба у оновленні наявного реєстру перекладачів або ж створення нового, а також створення центрів надання послуг перекладачів, який буде забезпечувати безкоштовне професійне, в разі потреби, цілодобове надання послуг для потреб правоохоронних органів.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Мархевка О. В. Критерії допустимості участі у кримінальному судочинстві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 4. С. 392–401.

3. Кучинська О. П. Перекладач в кримінальному процесі України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. № 1(17). С. 139–141.

4. Кузик Т. М. Теоретико-правові та процесуальні аспекти участі перекладача у кримінальному провадженні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2014. 22 с.

5. Березняк В. С. Проблемні питання, пов'язані із залученням перекладача під видачі осіб (екстрадиції). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 409–416.

6. Ухвала Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської від 28 липня 2021 : справа № 183/1796/21 провадження № 1-кп/183/1054/21. URL : <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/98665576/>

7. Рішення Ради суддів України № 48 від 09.06.2016 р. «Про залучення перекладачів у кримінальному провадженні». URL : <http://www.rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-no-48-vid-09062016-pro-zalucenna-perekladaciv-u-kriminalnomu-provadženni>

8. Узагальнення судової практики про забезпечення права на захист у кримінальному провадженні : Постанова ВССУ 25 вересня 2015 року. URL : [https://protocol.ua/ua/vssu uzagalnennya_sudovoi_praktiki_pro_zabezpechennya_prava_na_zahist_u_kriminalnomu_provadženni_\(vityag\)](https://protocol.ua/ua/vssu uzagalnennya_sudovoi_praktiki_pro_zabezpechennya_prava_na_zahist_u_kriminalnomu_provadženni_(vityag))

9. Про затвердження Порядку ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.03.2013 р. № 228. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-13#Text>

10. Остапенко Я. С. Проблемні питання залучення перекладача у кримінальному провадженні. Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики : тези доповідей Всеукр. науково-практ. конф. (м. Харків, 21 листопада 2018 р.). Харків, 2018 С. 139–141.

11. Рогальська В. В. Регламентация та реалізація права на переклад у контексті забезпечення справедливого судочинства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 150–157.